VISKOVIĆEVA „REPUBLIKA“ I INSTITUCIONALIZACIJA HRVATSKOGA DRUŠTVA PISACA

Domagoj BROZOVIĆ

This paper interprets the appearance of neorealistic writing, poststructuralist literary theory and development of left oriented political thought in the magazine „Republika“ during 1990's, when it's editor was Velimir Visković. The chosen material and it's belonging context are interpreted through Lyotard's postmodernistic concept of metanarrative – narrative research models with simulative characteristics. The choise of this interpretative model proves how interpretation of literature through media criterium uncoveres political background of literary texts. Furthermore, paradigm of poetical and political development of „Republika“ through editorial unmasking of metanarative ideologems is profiled as political conflict between right and left political option, i.e. between publisher and editor of the same magazine. This conflict resulted with disintegration of the Croatian Writers' Association (DHK) as publisher and magazine concept of „Republika“ and formation of the Croatian Writers' Society (h, d, p) and it's new magazine variation „Književna republika“.

Key words: postmodernism, metanaratives, „Republika“, poetics, politics, media

1. Teorijski okvir

Ističući izrazitu heterogenost i diskontinuitet povijesti, Foucault u svojoj *Arheologiji znanja* najavljujući postmodernizam osuđuje monolitnost tradicionalne historiografije koja povijest vidi kao jedinstvenu liniju iz koje se izabrani povijesni monumenti čitaju kao nepromjenjivi tekstualni artefakti čije je značenje utemeljeno u zadanom povijesnom trenutku i koje se iščitava i tumači uvijek na jednak način neovisno o okolnostima tumačenja. Foucault također propituje značenje svih tekstova, pa i takvih dokumenata čiji smisao zapravo nije samorazumljiv i nepromjenjiv, kako tradicionalna pozitivistička historiografija to želi, nego je po njemu povijest narativ oblikovan iz pozicije sadašnjosti istraživačkog subjekta.

Jean-François Lyotard u svom *Postmodernom stanju* ovakav pripovjedno-znanstveni model imenuje metanarativom, oblikom diskursa koji nameću strukture moći, a čiji je cilj navodno održanje iluzije strukture i reda, uspostava oblika kontrole te zamućivanje kritičkog pogleda na postojanje razlika, opozicija i aporija u znanosti i u društvu.[1] Po Lyotardu metanarativi (kao što su npr. znanost, književnost, povijest, politika, religija, itd.) nisu vjerodostojni, simulativne su prirode i kreirani su samo radi potvrđivanja mitova o ljudskom savršenstvu i o znanstvenom

[1] Usp. (Lyotard 2005: VI, 28, 41, itd.).

BDD-A27185 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:05 UTC)

progresu, a postmodernizam kao intelektualno odmicanje od „velikih pripovijesti“ traži metodološki pomak prema seriji „mininarativa“ koji kao provizorni, privremeni i relativni oblik znanja lokaliziraju istraživačke probleme.

U tumačenja empirije centri moći upisuju historijska, sociološka, politička i druga značenja tako da su podaci koje dobivamo o njoj kontaminirani takvim upisivanjima, a instrument toga procesa je medij. Pozitivistička proizvodnja Povijesti i Povijesne Istine tako je u postmodernističkom ključu razotkrivena kao oblik diskurzivne proizvodnje pod kontrolom centara moći, kao politički stabilna, ali teorijski klimava manipulacijska iluzija puna nesuglasja, aporija i sukoba. No, disperzirane pozicije političke moći ipak omogućuju sustavima da se održe.

Iz svega ovoga slijedi zaključak kako medijsko posredovanje, pa i simulacijska proizvodnja svake javne poruke, nije nedužan čin jer mediji uz zadaću prijenosa ujedno preobražavaju iskustvo u spoznaju, tj. „podaruju znakove koji pružaju *značenje* događajima iz svakodnevnog života“.[1] Ovaj slijed ideja prihvaća i V. Brešić kada sugerira da primjerice medij časopisa ne treba proučavati samo s „informativne i dokumentarne strane, kako se to u nas dosad uglavnom činilo, već i s one treće, naime, transformativne ili, još bolje, performativne strane“.[2] Medij u kojem se književnost ostvaruje impliciran je kao vid javne komunikacije koja se pak podređuje kao specifična inačica političkog čina koja sudjeluje u proizvodnji metanarativa i njihovim simulacijskim potencijalima.

Uzevši u obzir ove pretpostavke, u nastavku ovoga članka analizirat će se odabrani prilozi iz književnoga časopisa „Republika“ između 1986. i 2002. kada je nakon Branka Maleša uredništvo preuzeo njegov suurednik iz „Offa“ Velimir Visković. Njegova urednička dionica „Republike“ otvara priliku da se upravo u lyotardovskom ključu dinamika hrvatsko-srpske političke i kulturne suradnje označena parolom o „bratstvu i jedinstvu“, kako u „Republici“, tako i općenito, iščita kao obostrano iznevjereni metanarativ koji kulminira Domovinskim ratom. Osim toga, s obzirom na političku obojenost „Republike“ '90-ih u članku će se također tražiti signali razotkrivanja novih metanaracijskih konstrukcija nakon raspada Jugoslavije, koji su 2002. doveli i do raspada institucije Društva hrvatskih književnika kao izdavača „Republike“ te uspostave nove časopisne inačice.

2. Viskovićeva „Republika“ prije Domovinskog rata i raspad jugoslavenske metanaracije

Koristeći se Lyotardovim metajezikom, prinudno hrvatsko-srpsko jedinstvo koje je potrajalo gotovo cijelo stoljeće iz vizure Domovinskog rata kristalizira se kao iznevjereni metanarativ, tj. „velika pripovijest“ o „bratstvu i jedinstvu“. U predratnim

[1] (Inglis 1997: 3), italik D. B.

[2] Usp. Brešić: *Status časopisa u Šicelovoj Povijesti*, u: Brešić, Vinko (ur.): *"Osmišljavanja". Zbornik u čast 80. rođendana akademika Miroslava Šicela*, prir. isti, Filozofski fakultet, Zagreb, 2006, str. 471-492, cit. str. 491.

BDD-A27185 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:05 UTC)

političkim okolnostima te u neposrednom ratnom iskustvu ona se pokazala kao fundamentalno neodrživa na jezičnom, kulturnom i političkom planu.

Primjerice, u „Republici" br. 1-2, XLIV (1988) objavljeni su govori sa sjednice proširenog predsjedništva DKH-a pod naslovom *Jezik i ustavne promjene* na kojoj se raspravljalo o tadašnjem saveznom prijedlogu da se amandmanom odredba o jeziku u Ustavu SR Hrvatske promijeni iz „hrvatski književni jezik" u „hrvatski ili srpski jezik". Budući da je na ovoj sjednici potvrđena činjenica o Hrvatima i Srbima kao o narodima s fundamentalno različitim kulturno-književnim baštinama, budući da je ovaj problem također bitno nadilazio svoju vanjsku terminološko-jezikoslovnu komponentu, ovaj je istup DKH-a u svoje vrijeme imao jaku subverzivnu političku intonaciju jer bi se posljedično s izjednačavanjem jezikâ po inerciji lako moglo izjednačiti i njihove narode. Objava ovih materijala, kojima DKH odbija predloženi amandman, tim je jača što je među prisutnim intelektualnim i kulturnim djelatnicima bilo i onih koji se nisu opredijelili za radikalnu nacionalističku opciju nekoliko godina kasnije. Prisutni su bili npr. M. Peakić-Mikuljan, S. Mihalić, N. Mihanović, D. Jelčić, H. Hitrec, V. Kaleb, J. Horvat, A. Šoljan, N. Milićević, J. Kaštelan, V. Visković, itd.

U implicitnom duhu političko-kulturne razdvojenosti Hrvata i Srba održan je i okrugli stol povodom *Povijesti hrvatske književnosti* Ive Frangeša u br. 7-8, XLIV (1988). Prisutni su bili npr. V. Brešić, B. Donat, D. Jelčić, N. Jurica, D. Jeličić, J. Kekez, S. P. Novak, V. Visković, itd. Ostavljajući metodološke primjedbe o toj povijesti po strani (spomenimo npr. izostavljanje ili marginaliziranje pojedinih pisaca ili pretjeranu stiliziranost u esejskom izrazu), raspravljalo se i o Frangešovoj ideji slobode, koja je glavni kriterij ove knjige. Radi se o tome da se povijest hrvatske književnosti, isto tako implicitno i povijest hrvatskoga naroda, ne očituje kao jedinstveni entitet, već se ostvaruje unutar integralističkih koncepata (npr. talijanskog, austro-ugarskog ili ilirsko-jugoslavenskog). Po ideji slobode hrvatska književnost u takvim integralnim kontekstima tek se treba izboriti za svoj literarni i nacionalni status, tj. definirati sebe i zatim se postaviti prema višim nacionalnim integracijama. Taj kriterij, međutim, nije proveden do kraja. Njegovim neprovođenjem u kontekstu 2. pol. 20. st. nastoji se implicitno poručiti da je hrvatski nacionalni entitet zapravo već ostvaren u ideji jugoslavenstva. S druge strane, mogućnost primjene ideje slobode na aktualni politički kontekst ipak je ostala otvorena.

U kontekstu porasta nacionalizma pred Domovinski rat promijenjeno je također ime izdavača časopisa: od br. 5-6, XLVI(1990) umjesto Društvo književnika Hrvatske kao izdavač naznačeno je Društvo hrvatskih književnika. Promjenom imena kroz jednostavnu metatezu mijenja se ujedno i željeni politički profil ove cehovske organizacije, tj. novi „hrvatski književnici" (ili književnici hrvatske nacionalnosti) naspram starih „književnika Hrvatske" (tj. književnika koji žive u Hrvatskoj). To je politički „desni" kriterij koji Visković u ime zacrtane poetike često nije poštivao, a s vremenom je i zaoštreno pitanje odnosa urednika i izdavača, tj. pitanje koja instanca ima veće pravo utjecaja na čitateljstvo. Rascjep između poetike i politike ujedno je i doveo do raspada koncepcije časopisa i sâmoga Društva.

BDD-A27185 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:05 UTC)

Drugim riječima, iako se „Republika“ prezentirala kao cehovsko glasilo, zbog sukobljenih desno-lijevih stajališta ona se sadržajno nije doimala takvom.

Sa smjenom vlasti na političkom vrhu uslijedila je također i smjena metanaracije iz koje je politička elita verificirala vlastitu poziciju moći – umjesto „bratstva i jedinstva“ nastupio je metanarativ „hrvatske državotvornosti“. Kao politički odraz, domaća literarna produkcija i književna teorija u „Republici“ nakon Domovinskog rata nastavljaju nizati potencijalne subverzije ukazujući na bitne nedostatke svih, pa tako i novih „velikih pripovijesti“.

3. Razotkrivanje novih oblika metanarativnih ideologema u „Republici“ '90-ih

3.1. Domovinski rat i ratno pismo

Književnopovijesnu smjenu iz postmodernizma u stvarnosnu prozu u „Republici“ vrlo je rano najavio Pavličićev tekst *Vukovarska godina* u br. 9-10, XLVII (1991) kojim je reagirao na ratnu aktualnost netom palog Vukovara. Ironija sudbine htjela je da nekadašnji prvak fantastičarske literature, koja je svojevremeno '70-ih implicitno propagirala izbjegavanje političkih tema i literarni mimetizam, bude rođeni Vukovarac. Ironija je još veća jer Pavličić u svojem ratnom izričaju nije pribjegavao programatskom domoljublju – *Vukovarska godina* je lirsko-nostalgijski intoniran tekst o predratnom Vukovaru, bez posebnog isticanja ratnih motiva ili domoljubnih ideologema, a izbor teme uz istaknuti moto „Vukovar koji je ovdje opisan ne postoji“ na adekvatan način povezuje ratnu stvarnost i književni tekst. Po istom je postupku nostalgičnog vraćanja u prošlost bez ideologizacije Pavličić opisao Vukovar i u memoarističkom *Šapudlu* od br. 5-6, XLVIII (1992) do br. 1-2, XLIX (1993).

Iako je većina novih proznih izričaja u „Republici“ najčešće bilo inspirirano Domovinskim ratom, njihova se potencijalna politička subverzivnost sastojala upravo u ideološkoj neutralizaciji novih oblika političke agitacije. Ta je subverzivnost u časopisu najavljena već ranih '90-ih, a sigurno potvrđena kada je na njezinim stranicama (uz prethodno pojavljivanje u tjedniku „Globus“) objavljen Cvetnićev literarni prvijenac, dnevnički *Kratki izlet* od br. 5-6 do br. 9-10, LIII (1997) koji se sa svojom egzistencijalističkom vizurom i jasno istaknutim pravom na vlastitu priču suprotstavlja neslužbeno proskribiranim načinima odnošenja prema temama vezanim uz Domovinski rat.

3.2. Viskovićeva „Republika“ između „lijevog“ i „desnog“

Lijeva intelektualna struja u poslijeratnom kontekstu uspostavlja se kao subverzivna politička pojava koju su HDZ-ove vlasti '90-ih apriorno otpisivale kao nazadne ideološke zaostatke. Političku subverzivnost „Republike“ prepoznajemo u različitim pokušajima da se u kontekstu novonađene hrvatske državotvornosti održi paradigma lijeve intelektualne orijentacije. Prvi smioniji književni signal na toj liniji nalazimo u pjesničko-esejskoj tvorbi *My way – Zbirka svega i svačega* Željka Sabola u

BDD-A27185 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:05 UTC)

br. 11-12, XLVI (1990) i br. 1-2, XLVII (1991) u kojem autor po postmodernističkim poetičkim propozicijama kolažira vlastiti diskurs od različitog materijala (programatskih tekstova i lijeve i desne političke opcije, prepisaka partijskih knjižica HDZ-ovih političkih dužnosnika, intertekstualne kombinacije socrealističkih i domoljubnih pjesama, itd.) tvoreći tako snažnu političku ironiju usmjerenu protiv novih vlasti.

Nadalje, u kontekstu posvemašnje političke marginalizacije lijeve političke opcije u '90-ima, ljevičarski disident Slobodan Šnajder postao je jedan od aktivnijih suradnika „Republike". Prva Šnajderova drama izvedena u nekom domaćem kazalištu nakon proglašenja samostalnosti bila je *Kod Bijelog labuda – Postsocijalistički grand-guignol*, tek u jesen 1999., a prethodno je objavljena upravo u „Republici", br. 7-8, LV(1999). Vremensko poklapanje pojačanog ideološkog pritiska na Šnajdera te njegove pojačane suradnje u „Republici" također progovaraju o pozadinskoj političkoj energiji ovoga časopisa koji je pod Viskovićem bio sklon nizanju političkih provokacija.

Također, iako je zapažena pjesnička produkcija Vlade Gotovca u „Republici" do kasnih 1980-ih, u predratnim i ratnim okolnostima pojačana je i objava njegove memoarske proze i političke esejistike. Česta objava i političkih i nepolitičkih priloga ondašnjeg oporbenog lidera i žestokog kritičara Tuđmanova režima svjedoči o ideološkoj nepodudarnosti „Republike" i centara moći. Ona simbolično kulminira s br. 1-2, LVI(2000) u kojem nije bilo možda očekivanog nekrologa za umrloga F. Tuđmana, a u istom broju Tonko Maroević prigodno obilježava smrt Matka Peića. Također, Dubravka Crnojević-Carić piše o Slobodanu Šnajderu, a Igor Mandić istovremeno daje intervju intrigantnog naslova *Kako izmaći politici?* u povodu svoje knjige *Književno (st)ratište*.

Osobit oblik pokušaja političke neutralizacije literature nalazimo u tretiranju fenomena emigrantske književnosti o kojoj se u bivšoj Jugoslaviji nije diskutiralo, budući da se radilo isključivo o političkim prebjezima ili njihovim potomcima. U takvoj je literaturi međutim rijetko bilo eksplicitnog političkog huškanja, no biljeg političke emigracije onemogućio je bilo kakav akademski interes. Iako nije čest predmet interesa, u poslijeratnim okolnostima jasna politička neutralnost emigrantske književnosti odgovarala je zapravo svima – desnim centrima moći još uvijek kao moguća politička instrumentalizacija moći, a lijevim subverzijama kao politički neutraliziran diskurs. Posljedično, emigrant V. Grubišić čest je suradnik feljtonskog dijela časopisa, a najekstenzivniji prikaz ovog politički marginaliziranog književnog kolosijeka dao je V. Brešić u članku *Hrvatska emigrantska književnost (1945.-1990.)* u br. 1-2, LIV (1998).

3.3. Poststrukturalistička teorijska utemeljenost

S Viskovićevim preuzimanjem uredničke pozicije „Republike" vidljiva je i smjena u književnoteorijskoj paradigmi časopisa. Najavljeno je to već u br. 3-4, XLII (1986) s rubrikom *Poststrukturalizam* u kojoj su objavljeni tekst Miroslava Bekera *Poststrukturalizam – nasljeđe strukturalizma* uz njegov prijevod eseja *Književna kompetencija* Jonathana Cullera, u kojima autori udružuju teorijske principe na tragu

BDD-A27185 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:05 UTC)

Barthesove *Smrti autora* i Derridaova koncepta *differancea*. U njima se problematizira veza suprotstavljenih paradigmi te ističu tipična poststrukturalistička centriranost na čitateljske pristupe, skeptička poroznost bilo kakvog mimetizma, pa čak i jezika sâmog te navodna teorijska nemogućnost bilo kakvog uspostavljanja sustava. Od te točke poststrukturalistički teorijski izdanci stalno su mjesto teorijskog repertoara „Republike".

Predstavljanje suvremenih kulturno-književnih teorijskih strujanja često je grupirano u slične teorijske cikluse-rubrike s prijevodima aktualnih radova. Idući takav ciklus je *Semiotika i hermeneutika*, od br. 7-8, XLIII (1986) do br. 9-10, XLIV (1987) koji je uređivao i komentarima popratio Vladimir Biti, a u kojem su objavljivani prijevodi eseja J. Derridaa, M. Franka, C. Stettera, Sh. Felman, D. Carrolla, T. E. Lewisa, M. Bal i P. J. Rabinowitza. Pregled ovih imena svjedoči ne samo o interesu domaće scene za poststrukturalizam, već i o izravnom periodičkom praćenju tada suvremenih teorijskih strujanja. Tatjana Jukić napisala je ekstenzivan pohvalni prikaz Cullerove knjige *O dekonstrukciji* pod intertekstualnom naslovnom referencom na Calvinov postmodernistički roman *Ako jedne zimske noći neki teoretičar književnosti…* u br. 1-2, XLVIII (1992), itd. Biti kod nas predstavlja vrhunac tada suvremenih i inovativnih poststrukturalističkih pristupa, ponajviše kroz svoj *Pojmovnik suvremene književne teorije* u nastavcima od br. 5-6, LI (1995) do br. 11-12, LII (1996) s još nekoliko nadopisanih natuknica kroz godište LV (1999).[1]

Pojačan interes za poststrukturalizam nakon Domovinskog rata također se može tumačiti kao potencijalna subverzija. Drugačije rečeno, ako se donedavni politički spomenik „bratstva i jedinstva", koji se gotovo pola stoljeća projicirao kao neupitna istina, na koncu pokazao kao društvena zabluda, tko onda garantira (u poststrukturalističko-postmodernističkom duhu) da i novootkrivena hrvatska državotvornost također nije društvena zabluda? Iako ovo pitanje u „Republici" nikad nije formulirano na ovaj način, a nove se teorije nikad nisu eksplicitno usmjerile protiv novih vlasti, političke implikacije razvoja neoskepticizma u hrvatskoj teorijskoj sceni '90-ih su jasne.

4. Raspad koncepcije

Na izbornoj skupštini Društva hrvatskih književnika 2002. god. pojedini članovi, predvođeni Viskovićem, nezadovoljni zbog ponovnog izbora desno orijentiranog predsjedništva napuštaju DHK i 19. listopada 2002. osnivaju alternativno Hrvatsko društvo pisaca (h, d, p). Budući da je Visković u vrijeme raspada ujedno bio i urednik „Republike", medijska konzekvenca jest ta da je mjesto urednika toga časopisa ostalo naglo upražnjeno te prvi put u 58 godina izlaženja „Republika" nije kompletirala uobičajeni godišnji ciklus od 12 brojeva. Drugim

[1] Prvo objedinjeno ukoričeno izdanje objavila je Matica hrvatska 1997. Finalno izdanje s novim natuknicama također u izdanju Matice hrvatske 2000. pod naslovom *Pojmovnik suvremene književne i kulturne teorije.*

BDD-A27185 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:05 UTC)

riječima, sukob unutar institucije DHK-a kristalizirao se kao sukob između DHK-a kao izdavača i članova uredništva njegova vodećeg časopisa, a predmet sukoba je ideološko nepoklapanje tih dviju instanci o ideji kulture koju bi „Republika" trebala proizvoditi, tj. nepodudaranje idejnog sklopa o poetičkom i političkom programu institucije DHK-a i njezinog časopisa.

Početkom 2003. god. uređivanje „Republike" pod daljnjim izdavaštvom DHK-a preuzeo je Ante Stamać nastavljajući numeraciju godišta i brojeva ondje gdje je Visković stao, a Visković je istovremeno pokrenuo časopisnu inačicu „Književnu republiku", koju uređuje po istovjetnim uređivačkim propozicijama po kojima je donedavno formirana „Republika" do rasapa DHK-a. S takvim činjenicama i u takvim okolnostima teško je jednoznačno odrediti koji časopis zapravo nastavlja neprekinuti kontinuitet inače najdugovječnijeg hrvatskog književnog časopisa. Nadalje, na primjeru rasapa koncepcije „Republike" postavlja se i pitanje je li izdavač ili urednik ona instanca koja časopisu daje medijski legitimitet.

To je i potvrđeno s „Republikom" br. 1, LIX (2003), prvim brojem izdanim nakon raskola. Impresumski podaci svjedoče o nastavku izvorne numeracije brojeva i godišta ondje gdje je Visković stao, podnaslov je ostao isti („Časopis za književnost"), a urednička garnitura je potpuno promijenjena: Ante Stamać (glavni urednik), Milan Mirić (odgovorni urednik), Antun Pavešković (urednik), Nevenka Žvan (tajnica redakcije). Broj otvara Miićev članak *Hrvatska književnost i politika oko nje danas* sa starom temom pitanja sprege književnosti i politike. Nakon analize ponekih političkih djelovanja DHK-a u prošlosti (npr. potpisivanja *Deklaracije* 1967. uoči sloma Hrvatskog proljeća) autor otvara polemički prostor s Viskovićevim prebjezima prepoznavši političke, a ne estetske razloge raskola u DHK-u. Osnovna teza članka ipak je potreba autonomizacije književnosti od politike, a Viskovićeva, sad već bivša urednička garnitura uopćeno je optužena za politikanstvo, za poticanje raskola na izbornoj skupštini DHK-a te za osnivanje paralelnog književnog društva bez zbiljskih estetskih razloga. Slično je koncipiran i jedan drugi programatski članak, *Potpora Republici (sunakladnikova riječ)* Ante Žužula u br. 3, LIX (2003) u kojem se objavljuje sporazum o sunakladništvu sa Školskom knjigom te poziva na međusobnu toleranciju. Što se koncepcije časopisa tiče, ona je promijenjena u tom smislu da se kroz nove priloge i rubrike ističe tradicija DHK-a te potencira veza između časopisa i njegovog izdavača. Budući da je Visković u novu „Književnu republiku" povukao i većinu svojih starih suradnika, u „Republici" je vidljivo i reorganiziranje suradničkih imena u prvih nekoliko brojeva: uz urednike suradnici su Srećko Lipovčan, Ivan J. Bošković, Boris B. Hrovat, itd.

Prvi broj časopisne inačice „Književne republike", br. 1-2, I (2003), također nosi podnaslov „Časopis za književnost". Izdavač je novosnovano h, d, p, a uredništvo je gotovo istovjetno kao u doba Viskovićeve „Republike": Velimir Visković (glavni i odgovorni urednik), Branimir Donat, Tonko Maroević, Sibila Petlevski. Visković je s novim časopisom zapravo nastavio sa svojim starim poetičkim konceptom, povukavši za sobom uobičajene kritičke suradnike (npr. V. Bitija, P. Pavličića, C. Milanju, T. Maroevića, A. Flakera, itd.), način numeracije pojedinih brojeva u obliku dvobroja ostao je isti, rubrike su također ostale iste. U

BDD-A27185 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:05 UTC)

Riječi urednika, koja je nastala kao polemički odgovor na malo prije spomenut Miićev članak, Visković također uočava političke razloge rasapa DHK-a, ali konkretnije progovara o kobnoj Izbornoj skupštini na kojoj su izabrane „fašistoidne političke struje". Na konkretnim primjerima Visković pokazuje kako DHK ratuje protiv lijevih političkih opcija te kako se mlađe generacije pisaca ispisuju iz politički petrificiranog Društva. U članku je istaknuta činjenica kako DHK nije ni osnivač ni prvi izdavač časopisa „Republika", a i sâm časopis je nekoliko puta od 1945. mijenjao vlastitu poetiku i politiku. No, parafrazirano, zbog jake monopolske povezanosti „Republike" i njezina današnjeg izdavača, istu poetičku koncepciju koju je Visković odredio i održavao još od 1986. moguće je održati isključivo kroz novi časopis. Iako je DHK-u prepuštena izvorna numeracija brojeva i godišta, kroz novi, aluditivni naslov „Književna republika" „stari urednik novog časopisa" također se i eksplicitno poziva na istoimeni Krležin predratni časopis (1923-1927), ističući tako gdje se zapravo, barem programatski, nalazi prava periodička sljednica, uzevši u obzir podatak da je „Republika" 1945. pokrenuta radi smještanja Krleže u društveni kontekst poslijeratne Jugoslavije. Kao i Mirić i Žužul, Visković također na kraju kroz instituciju „dvojnog članstva" poziva na dijalog i demokratičnost.

5. Zaključak

U članku su prije svega traženi signali sprege književnosti i politike u časopisu „Republika" u '90-im, s osobitim obzirom na primjenjivost Lyotardova poststrukturalističkog koncepta metanaracije na aktualne društveno-političke okolnosti. Politički proces raspada metanarativa „bratstva i jedinstva", smjena centara moći te nužnost ponovnog pozicioniranja književnih struktura u odnosu na političku dinamiku svjedoče o tim složenim odnosima, a vremenski se poklapaju s uredništvom Velimira Viskovića (1986-2002). U okolnostima prije Domovinskog rata i nakon njega Visković potencira heterogenu literarizaciju medijskog prostora koju je svojedobno inicirao Branko Maleš, a u ratnim okolnostima kroz stvarnosno pismo kao novi tip literature nastoji se demistificirati i ideologijski neutralizirati diskurs o Domovinskom ratu.

Također, iako se uoči rata na različite načine dekonstruiralo novosadsko „hrvatsko-srpsko" jedinstvo te tražili novi smjerovi nacionalno-kulturnog oblikovanja, analitika priloga u '90-im pokazuje da Viskovićeva „Republika" u odnosima aktualne politike i kulture nije usmjerena na bezuvjetnu političku glorifikaciju novih centara moći. Štoviše, ona je usmjerena na razotkrivanje novih, desno orijentiranih metanarativnih ideologema. Osim objave dezideologiziranoga ratnog pisma u časopisu je objavljivan i niz priloga kojima se ukazivalo na marginalizaciju lijeve političke opcije, a domaći interes za poststrukturalizam i postmodernizam u '90-im bio je također oblik političkog skepticizma prema novim vlastima.

Navedeni sukob „lijevih" i „desnih" na koncu se kroz različite oblike razotkrivanja metanaracija kristalizirao kao sukob između urednika i izdavača istog

BDD-A27185 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:05 UTC)

časopisa koji je rezultirao raspadom njegove koncepcije. Kako je navedeno, predmet sukoba je ideološko nepoklapanje tih dviju instanci o ideji kulture koju bi „Republika" trebala proizvoditi. Rasplet sukoba osim pitanja odnosa književnosti i politike problematizirao je i medijsko pitanje ne samo o periodičkim sljednicama i inačicama najdugovječnijega hrvatskoga književnoga časopisa, već i političku pozadinu institucionalizacije novoga društva pisaca.

Literatura

a) građa

„Književna republika", I (2003)
„Republika", XLII (1986) – LIX (2003)

b) literatura

Barry, Peter. 2009. *Beginning Theory: An Introduction to Literary and Cultural Theory: Third Edition*. Manchester and New York: Manchester University Press.

Baudrillard, Jean. 2001. *Simulacija i zbilja*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk – Hrvatsko sociološko društvo.

Biti, Vladimir. 2000. *Pojmovnik suvremene književne i kulturne teorije*. Zagreb: Matica hrvatska.

Brešić, Vinko. 2010. Časopisi Društva hrvatskih književnika. U: *Spomenica Društva hrvatskih književnika 1900. – 2000. – 2010.* [ur. Petrač, Božidar], 191-[207]. Zagreb: Društvo hrvatskih književnika.

Brešić, Vinko. 2005. *Čitanje časopisa: Uvod u studij hrvatske književne periodike 19. st.* Zagreb: Matica hrvatska.

Brešić, Vinko. 2014. *Praksa i teorija književnih časopisa*. Zagreb: Filozofski fakultet.

Fuko, Mišel. 1998. *Arheologija znanja*, Beograd: Plato – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.

Inglis, Fred. 1997. *Teorija medija*. Zagreb: AGM i Barbat.

Lešić, Zdenko. 2003. *Nova čitanja: Poststrukturalistička čitanka*. Sarajevo: Buybook.

Lyotard, Jean-François. 2005. *Postmoderno stanje: Izvještaj o znanju*. Zagreb: Ibis grafika.

BDD-A27185 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:05 UTC)